

Dawn Bowden

**Cadeirydd, Y Pwyllgor ar Ddiwygio Etholiadol y
Cynulliad**

27 Ionawr 2020

Y Pwyllgor ar Ddiwygio Etholiadol y Cynulliad

Annwyl Dawn,

Diolch am eich llythyr yn gofyn am ein barn ar oblygiadau posibl unrhyw newid ym maint y Cynulliad i bwyllgorau'r Cynulliad. Fel y gwyddoch, buom yn trafod hyn yn ein cyfarfod pwyllgor ar 9 Ionawr. Roedd yn ddefnyddiol eich bod yn gallu darparu rhywfaint yn rhagor o fanylion am waith y Pwyllgor ar Ddiwygio Etholiadol y Cynulliad, fel rhan o'r trafodaethau hyn. Nodaf na wnaethoch chi na Huw Irranca-Davies, sydd hefyd yn aelod o'r ddau bwyllgor, gyfrannu at y safbwyntiau yn y llythyr hwn.

Un o'r pwyntiau cyffredinol y gwnaethom eu hystyried oedd bod rolau a chyfrifoldebau'r Cynulliad wedi cynyddu'n sylweddol ers ei sefydlu. Bellach mae gennym bwerau i wneud deddfwriaeth sylfaenol, sydd yn amlwg wedi bod yn newid sylweddol, yn enwedig ar gyfer gwaith pwyllgorau'r Cynulliad.

✦ A yw maint presennol y Cynulliad wedi arwain at unrhyw oblygiadau neu gyfyngiadau i waith eich Pwyllgor neu'r ffordd yr ydych yn gweithredu o ran polisi, deddfwriaeth a chraffu ariannol ar y materion o fewn eich cylch gwaith.

Er na allwn fod yn sicr mai maint y Cynulliad sydd i gyfrif bod gan ein pwyllgor bortffolio mor eang ac amrywiol, nodwn, mewn deddfwrfeydd mwy, bod y cyfrifoldebau sy'n rhan o waith ein pwyllgor ni yn cael eu rhannu ar draws nifer o bwyllgorau.

Mae Senedd yr Alban, sy'n gymharydd agos oherwydd bod ei phwyllgorau yn craffu ar bolisi a deddfwriaeth, yn gwahanu prif elfennau ein portffolio yn ddau bwyllgor gwahanol: Y Pwyllgor Cydraddoldeb a Hawliau Dynol; a'r Pwyllgor Llywodraeth Leol a Chymunedau. Mae yna bwyllgorau eraill hefyd sy'n gwneud gwaith yr ydym ni wedi'i gwmpasu, gan gynnwys y

Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd, Caerdydd, CF99 1NA

✉ SeneddCymunedau@cynulliad.cymru

☎ 0300 200 6565

National Assembly for Wales
Cardiff Bay, Cardiff, CF99 1NA

✉ SeneddCommunities@assembly.wales

☎ 0300 200 6565

Pwyllgor Nawdd Cymdeithasol, y gwnaethom ei gyfarfod fel rhan o'n gwaith diweddar a oedd yn edrych ar ddatganoli budd-daliadau.

Mae gan Gynulliad Gogledd Iwerddon fodel tebyg i fodel yr Alban a'n model ninnau, gyda phwyllgorau swyddogaeth ddeuol yn ymgymryd â gwaith craffu ar bolisi ac ar deddfwriaeth. Yno, mae'r materion sydd o fewn ein cylch gwaith wedi'u gwahanu rhwng y Pwyllgor Gweithredol, y mae ei gylch gwaith yn cwmpasu cydraddoldeb a hawliau dynol, a'r Pwyllgor Cymunedau, sy'n cwmpasu tai a llywodraeth leol.

Yn amlwg mae strwythur pwyllgorau yn San Steffan yn wahanol, yn benodol gan nad yw'r pwyllgorau dethol yn ymgymryd â gwaith craffu deddfwriaethol ar Filiau a gyflwynir. Ac eto, maent hwythau hefyd yn rhannu'r portffolio ar draws dau bwyllgor, sef y Pwyllgor Tai, Cymunedau a Llywodraeth Leol a'r Pwyllgor Menywod a Chydraddoldeb. Hefyd, mae'r Cydbwyllgor ar Hawliau Dynol.

Yn amlwg mae ehangder ein cylch gwaith yn effeithio ar ein rhaglen waith. Mae hyn heb y cyfyngiadau pellach a roddir ar ein pwyllgor gan y llwyth gwaith deddfwriaethol trwm sy'n naturiol yn dod o fewn ein cylch gwaith. Hyd yma, yn y Cynulliad hwn rydym wedi ystyried

- Deddf yr Undebau Llafur (Cymru) 2017;
- Deddf Diddymu'r Hawl i Brynu a Hawliau Cysylltiedig (Cymru) 2018;
- Deddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2019; a
- Bil Rhentu Cartrefi (Ffioedd etc.) (Cymru);

Ar hyn o bryd rydym hefyd ar ganol y broses o graffu ar y Bil Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru), un o'r Biliau mwyaf sylweddol ac arwyddocaol a gyflwynwyd yn ystod tymor y Cynulliad hwn.

Nodwn fod Deddf Rheoleiddio Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig (Cymru) 2018 hefyd o fewn ein cylch gwaith, ond fe'i cyfeiriwyd at y Pwyllgor Materion Allanol a Deddfwriaeth Ychwanegol oherwydd ein bod ar y pryd yn ystyried dau Fil arall. Mae dosbarthu deddfwriaeth ar draws pwyllgorau yn rhywfaint o loteri, gan ei fod yn dibynnu ar y ddeddfwriaeth a gyflwynir gan y Llywodraeth, ar aelodau meinciau cefn, ar Gomisiwn y Cynulliad ac ar y pwyllgorau eu hunain. Er, wrth ystyried cylch gwaith pwyllgorau ar ddechrau pob Cynulliad, gallai hyn gael ei ystyried, a dylid gwneud hynny. Mae'n amlwg bod rhai meysydd polisi yn fwy tebygol o arwain at gyflwyno deddfwriaeth.

Nodwn fod ein Pwyllgor blaenorol wedi ystyried 30% o'r ddeddfwriaeth a gyflwynwyd yn ystod y Pedwerydd Cynulliad, sef rhywbeth a amlygwyd yn ei [adroddiad etifeddiaeth](#). Ar y

cam hwn yn y Cynulliad hwn, rydym hefyd wedi ystyried 30% o'r holl ddeddfwriaeth a gyflwynwyd, a chydag un Bil yn cael ei ystyried gennym ni ar hyn o bryd, ac o leiaf ddau arall yn debygol o gael eu trosglwyddo atom, gallwn ragweld, ar ddiwedd y Cynulliad hwn, ni fydd y Pwyllgor gyda'r gyfran fwyaf o ddeddfwriaeth yn cael ei throsglwyddo ato.

Ystyr hyn yw, yn ymarferol, pan fyddwn hefyd yn ystyried gwaith dilynol ar ein gwaith blaenorol, sy'n rhan bwysig o'n rhaglen, gydag ychydig dros 12 mis ar ôl o'r Cynulliad hwn, o bosibl mai gallu i gyflawni dim ond un neu ddau yn rhagor o ymchwiliadau polisi pellach sydd gennym. O ystyried ehangder ein cylch gwaith, mae hyn ymhell o fod yn ddymunol.

Fel pwynt pellach wrth fynd heibio, gallai anawsterau o ran gallu gael eu gwaethygu gan benderfyniadau a wneir ynghylch yr amser a ddyrennir ar gyfer craffu ar Ffiliau. Ar hyn o bryd rydym yn craffu ar Fil Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru), sy'n hynod eang. Fel y gwyyddoch, rydym wedi cael pryderon sylweddol ynghylch yr amserlen sydd ar gael inni ymgymryd â'n gwaith craffu ar y Bil hwn.

Mae'r lleihad diweddar ym maint y Pwyllgor o wyth aelod i chwech aelod, hefyd wedi dangos ei effaith. Mae hyn o ran materion logistaidd sylfaenol, yn ogystal â materion ehangach. Rydym yn rheolaidd yn agos at fod heb gworwm, yn enwedig ar ddechrau ac ar ddiwedd cyfarfodydd. Mae'r maint llai hefyd yn rhoi rhagor o bwysau ar yr Aelodau hynny sydd ar y Pwyllgor. Mae hon yn her benodol ar hyn o bryd pan mae'n rhaid i ni wneud y defnydd gorau posibl o'r amser cyfyngedig sydd ar gael inni er mwyn sicrhau ein bod yn craffu yn llawn ar Fil Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) yn unol â'r amserlen y cytunwyd arni gan y Pwyllgor Busnes.

Roedd ein cyfarfod ar 23 Ionawr 2020, yn amlygu'r heriau hyn. Yn y cyfarfod hwn roeddem yn gorffen ein gwaith o gasglu tystiolaeth gan randdeiliaid ar Fil Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru). Roedd hyn yn cynnwys rhai o'r sesiynau pwysicaf, a oedd yn cynnwys rhai o arweinwyr cynghorau Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru; prif weithredwyr, yn ogystal â chyfreithwyr llywodraeth leol. Roeddem i fod i gwrdd rhwng 9.00am a 3.15pm. Ar ddechrau'r cyfarfod, roeddem hefyd yn ystyried ein hadroddiad drafft ar gyllideb ddrafft Llywodraeth Cymru, mewn sesiwn breifat.

Cyn i'r cyfarfod ddechrau, roeddem yn gwybod mai dim ond pedwar Aelod fyddai gennym felly y byddai yn "fain arnom" o ran cworwm drwy gydol y dydd.

Er ein bod i fod i ddechrau am 9.00am, fi oedd yr unig Aelod o'r Pwyllgor a oedd yn bresennol. Dim ond am 9.17 yr oedd cworwm ar gael. Roedd hyn yn rhoi 13 munud inni ystyried ein hadroddiad ar y gyllideb ddrafft. Roedd hyn yn amlwg yn annigonol, a chytunwyd i ailedrych ar yr adroddiad ar ddiwedd y cyfarfod. Roedd amser eisoes yn brin i ystyried a chytuno ar yr adroddiad yn yr hanner awr yr oeddem wedi'i drefnu, ond oherwydd y gyllideb a'r amserlenni o ran y Bil Llywodraeth Leol, hwn oedd yr unig amser a

oedd ar gael. Roedd yn amlwg yn amhosibl ei gyflawni mewn 13 munud. Ar yr adeg hon, dim ond 3 Aelod a oedd yn bresennol o hyd, felly roeddem â chworwm. Yna dywedodd un o'r Aelodau hyn na allai fod yn bresennol yn y sesiynau ar ôl cinio.

Fe wnaethom ddechrau ein sesiwn dystiolaeth gyntaf, gyda phanel o chwe thyst, yr oedd pedwar ohonynt yn Arweinwyr Cynghorau o bob rhan o Gymru. Roedd 3 Aelod Cynulliad i holi'r tystion hyn.

Ar yr adeg hon, roedd yn edrych yn debygol y byddai'n rhaid i ni ganslo sesiwn y prynhawn, gan gynnwys dwy sesiwn dystiolaeth ar y Bil. Ni fyddem wedi gallu aildrefnu'r sesiynau hyn, a byddai hyn wedi achosi bylchau o ran ein tystiolaeth. Byddai hefyd wedi bod yn hynod annheg i'r tystion hynny a oedd wedi treulio amser yn paratoi eu tystiolaeth ac wedi rhoi o'u hamser i ddod i'r Senedd i roi tystiolaeth.

Yn y pen draw, am oddeutu 11.30 o'r gloch, fe wnaethom sicrhau dau o ddirprwyon i fod yn bresennol yn y sesiwn prynhawn. Er ein bod yn gwerthfawrogi eu hamser a'u cyfraniad i'r Pwyllgor yn fawr iawn, nid yw'n hollol deg i'r Aelodau hynny bod disgwyl iddynt fynd i'r afael â Bil hynod amrywiol ac eang gyda dim ond ychydig dros awr o rybudd. Yn ffodus roedd y ddau Aelod yn gyfranogwyr llawn yn y cyfarfod.

Wrth amlinellu'r enghraifft benodol hon, hoffwn fod yn glir, nad wyf yn beirniadu'r Aelodau unigol dan sylw. Rydym i gyd yn deall bod salwch neu ymrwymadau eraill weithiau'n effeithio ar ein gallu i fod yn bresennol mewn pwyllgorau. Fodd bynnag, oherwydd y pwyllgorau o faint llai, mae hyn yn lleihau gwytnwch y Pwyllgor pan na all Aelodau fod yn bresennol. Hefyd oherwydd bod Aelodau'n eistedd ar sawl pwyllgor, mae hyn yn lleihau'r gronfa o Aelodau a all ddirprwyo ar fyr rybudd.

Er fy mod yn falch na fu'n rhaid i ni ganslo busnes, ni allaf gymryd arnaf na fyddai cael dim ond dau o'n haelodau parhaol ar gyfer cyfarfod yn ei gyfanrwydd wedi effeithio ar ein gwaith craffu, ac ar ein gallu i sicrhau trafodaeth lawn ar ein hadroddiad ar y gyllideb.

Yn ogystal â materion ymarferol o ran cworwm, mae pwyllgorau llai yn cyfyngu ar ein gallu i greu is-grwpiau neu i benodi rapporteurs i arwain ar feysydd penodol. Unwaith yn rhagor, i bwyllgor sydd â chylch gwaith mor eang â'n un ni, mae hyn yn cael effaith benodol arnom ni. Po leiaf yw'r pwyllgor, y mwyaf cyfyngedig y mae o ran ei hyblygrwydd i ddefnyddio'r dull gweithredu gorau ar gyfer pob ymchwiliad. Nodwn fod y defnydd o is-grwpiau, a oedd yn fwy cyffredin mewn Cynulliadau blaenorol wedi lleihau yn y Cynulliad hwn, gyda dim ond un yn cael ei sefydlu.

Mae pwyllgorau llai hefyd yn lleihau'r ystod o safbwyntiau a diddordebau ymhlith ei aelodau. Er bod cydbwysedd rhwng y pleidiau yn aros yr un fath, po fwyaf o aelodau sy'n

eistedd ar y Pwyllgor, yr ehangach yw'r safbwyntiau a'r profiadau a adlewyrchir yn nhrefodaeth, ystyriaeth a phenderfyniadau'r pwyllgor.

Wrth ystyried yr anawsterau yr ydym wedi'u nodi uchod, yn enwedig cylch gwaith eang ein pwyllgor a'r llwyth gwaith deddfwriaethol trwm, mae'n dilyn yn rhesymegol y byddai rhagor o Aelodau'r Cynulliad yn helpu i fynd i'r afael â'r materion hyn. Fel y dywedwyd ar y dechrau, mae pwerau a chyfrifoldebau'r Cynulliad wedi cynyddu'n sylweddol yn enwedig gyda dyfodiad pwerau o ran deddfwriaeth sylfaenol, ond mae nifer yr Aelodau Cynulliad wedi aros yn 60. Byddai rhagor o Aelodau Cynulliad yn caniatáu i ragor o bwyllgorau rannu'r gwaith. Tra y byddai rhagor o Aelodau yn aelodau o bwyllgorau yn helpu pwyllgorau i wneud rhagor.

✦ Sut y gallai unrhyw newidiadau diweddar neu ddisgwyliedig i bwerau neu gyfrifoldebau'r Cynulliad, neu'r cyd-destun cyfansoddiadol ehangach, effeithio ar eich cylch gwaith neu sut rydych yn cyflawni eich rôl.

Yn ddiweddar gwnaethom gyhoeddi adroddiad yn galw am ragor o ddatganoli o ran rhai elfennau o'r system les i'r Cynulliad Cenedlaethol. Pe bai'r mater hwn yn cael ei ddatganoli, nid yw'n eglur a fyddai'n dod o fewn ein cylch gwaith, fodd bynnag, o ystyried y cysylltiadau agos ag elfennau o'n portffolio presennol, byddem yn disgwyl y byddai unrhyw bwyllgor olynol yn debygol o fod â diddordeb brwd.

✦ Unrhyw oblygiadau y gallai cynnydd ym maint y Cynulliad eu cael o ran gwaith pwyllgorau'r Cynulliad, gan gynnwys y gwasanaethau cymorth y maent yn eu cael.

Nid oes gennym ddim sylwadau penodol ar y mater hwn. Fodd bynnag, bydd gennym ddiddordeb mewn gweld canfyddiadau gwaith eich pwyllgor.

✦ Byddem hefyd yn croesawu gwybodaeth am sut mae eich Pwyllgor yn asesu effaith ei waith craffu, ac yn nodi enghreifftiau o waith craffu effeithiol neu o golli cyfleoedd.

Un o'r pethau yr ydym wedi'i flaenoriaethu fel Pwyllgor yw neilltuo digon o amser ar gyfer gwaith dilynol. Nid yw ein gwaith wedi'i gwblhau pan fyddwn yn cyhoeddi adroddiad ac yn cynnal dadl arno. Yn benodol, byddem yn nodi'r gwaith yn ymwneud â chysgu ar y stryd, y gwnaethom barhau i'w ddilyn yn dilyn cyhoeddi'r adroddiad sylweddol yn 2018. Credwn fod ein gwaith dilynol, a'n penderfyniad i weld rhagor o gyflymder a brys wrth ymdrin â'r mater hwn, wedi cyfrannu at sefydlu'r Grŵp Gweithredu Digartrefedd gan Lywodraeth Cymru a'r ffocws o'r newydd ar leihau cysgu allan a digartrefedd.

Yn fwy cyffredinol, mae meysydd llwyddiant eraill yn cynnwys ein gwaith ar ffoaduriaid a cheiswyr lloches, a fu â rhan hanfodol yn natblygiad cynllun cyflawni newydd ar gyfer ffoaduriaid a cheiswyr lloches gan Lywodraeth Cymru. Drwy gydol yr ymchwiliad hwnnw,

gwelsom hefyd gamau'n cael eu cymryd ar unwaith i ymdrin â rhai o'r problemau'n ymwneud ag ansawdd llety lloches.

Yn fwy diweddar, credwn fod ein hymchwiliad i eiddo gwag, wedi sicrhau gweithredu gan Lywodraeth Cymru.

Fodd bynnag, yn amlwg drwy roi rhagor o amser i wneud gwaith dilynol o ran ymchwiliadau, wrth inni fynd ymlaen drwy'r Cynulliad a chael rhagor o waith i'w ddilyn, mae hynny'n effeithio ar faint o amser sydd ar gael i ni wneud gwaith polisi newydd. Mae hwn yn fater yr ydym yn ymwybodol ohono wrth wneud penderfyniadau am ein rhaglen waith.

Rwy'n gobeithio bod y wybodaeth hon o ddefnydd i'r pwyllgor, ond rhowch wybod i mi os bydd angen rhagor o wybodaeth arnoch.

Yn gywir,

John Griffiths

Cadeirydd

Croesewir gohebiaeth yn Gymraeg neu yn Saesneg.

We welcome correspondence in Welsh or English.

